

Protokoll 2/2025

fört vid Rådet till skydd för Stockholms skönhets
sammanträde måndagen den 20 januari 2025 kl. 13:30-
15:40, Kanslilokalerna, Hantverkargatan 3H

Övriga närvarande

Inga Varg Ordförande
Katarina Borg Vice ordförande
Elisabet Jermsten
Desirée Johansson
Anders Johnson §§1-5
Måns Lönnroth
Helena Nilsson Lannegren
Laila Reppen
Knut Weibull
Monica Hector Protokollförare
Fredrik Jöngren Handläggare
Henrik Nerlund Sekreterare
Sarah Blake Elmvall Föredragande §4
Karin Brofelth Föredragande §5
Anna Carver Föredragande §5
Lena Stina Andersson Föredragande §5

Justerare

Katarina Borg

Datum för justering**Paragraf**

§§1-12

Protokollförare

Monica Hector

§ 1

Val av justerare samt dagordning

Beslut

Valdes ledamot Katarina Borg att tillsammans med ordförande justera protokollet. Beslöts uppta ärenden i ordningen: 1-3, 7, 10, 4-6, 8-9, 11-12.

§ 2

Nästa sammanträdesdag

Beslut

Erinrades att Skönhetsrådet sammanträder den 3 februari 2025, kl. 13.30.

§ 3

Protokoll för vid sammanträde 2025-01-13

Beslut

Erinrades att uppgifter på protokollets första sida saknades. John Stenborg, valdes till justerare, vilket framgår av §2. Monica Hector var protokollförare och mötet avslutades kl. 15.00.

§ 4

Värsta gård 23 och 39, förslag till detaljplan, 2021-14764

Stadsbyggnadskontoret hade genom remiss begärt Skönhetsrådets yttrande över Värsta gård 23 och 39, förslag till detaljplan, 2021-14764. Sarah Blake Elmvall, stadsbyggnadskontoret, redogjorde för ärendet. SR 2024/283

Beslut

Beslöt Skönhetsrådet avstyrka förslag till detaljplan.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

Sammanfattning av ärendet

Stadsbyggnadskontoret har upprättat ett planförslag för Värsta gård 23 och 39 i stadsdelen Solhem. Planområdet består av två fastigheter, varav endast Värsta gård 23 är bebyggd. Detaljplaneförslaget syftar till att skapa en byggrätt för en ny

byggnad som ramar in korsningen Sörgårdsvägen, Värstagårdsvägen och Värsta allé. Den nya byggnaden föreslås få fyra till fem våningar och planförslaget möjliggör två alternativa användningar, vårdboende eller bostäder upplåtna som bostadsrätter. Vårdboendet skulle ge plats för 70 boende och ett flerbostadshus skulle rymma 67 bostäder. Bebyggelsen ska möta Värstagårdsvägen och Sörgårdsvägen med förgårdsmark och entréer. Bilparkering för bostadsförslaget löses i garage med kompletterande markparkering på gård. Bilparkering för vårbostäder löses enbart med markparkering på gård. En befintlig in- utfart mot Värstagårdsvägen behålls i planförslaget som utfart för markparkering.

Den befintliga byggnaden, uppförd i två våningar på 1940-talet, rymde tidigare en drivmedelsstation, vilket en större parkeringsyta i anslutning till huset minner om. Om planförslaget ska kunna genomföras kommer den befintliga byggnaden på fastigheten Värsta gård 23 rivas.

Enligt Skönhetsrådets uppfattning bör de många olika planarbeten som pågår/pågått i Spånga nyligen samordnas bättre. Det finns stor risk att den fina centrumkärnan med omgivande villabebyggelse byggs sönder. Eventuellt bör ett program tas fram. Rådet ansåg vidare att det i alla beslutsunderlag som innebär rivning av befintliga byggnader måste framgå varför rivningen är nödvändig. En tydlig motivering, i synnerhet utifrån ett hållbarhetsperspektiv, bör således alltid redovisas. Ur hållbarhetssynpunkt finns det bättre sätt att hantera en byggnad än att riva. Att spara byggnadens stomme och att eventuellt öka byggnadshöjden kan vara ett sätt att omforma byggnaden så att den uppfyller nya behov. Rådet ansåg inte att det i underlaget till planförslaget finns något som utgör motiv till rivning förutom fastighetsägarens önskan om så stor exploatering som möjligt.

Enligt rådet har det befintliga huset en volym och skala som fungerar väl mellan den något högre bebyggelsen i Spånga centrum och den intilliggande villabebyggelsen. Den s.k. Solitären, det högre huset på fastigheten Gisle 8, är en byggnad som till sin höjd starkt avviker från området i övrigt låga skala och den bör, ansåg rådet, inte tillåtas vara styrande när det gäller att fastställa höjder på tillkommande bebyggelse i närområdet.

Skönhetsrådet ansåg vidare att den föreslagna byggnaden hamnar för nära Sörgårdsvägen vilket innebär att förgårdsmarken blir alltför snålt tilltagen samt problem med insyn i bostäderna på bottenvåningen; en tydlig brist i bostadskvaliteten. Rådet befarade även att de befintliga lindarna på Sörgårdsvägen inte kommer att överleva byggprocessen, i synnerhet inte om det ska byggas ett garage under bostadshuset. Byggnadens höjd, är som tidigare

nämnts, inte anpassad till den zon mellan centrumbebyggelsens skala och villaområdet som planområdet ligger i. Rådet hade dock ingen erinran mot att en ny byggnadsvolym uppförs på grannfastigheten Värsta gård 39, förutsatt att höjden sänks.

Sammanfattningsvis ansåg rådet att planförslaget i sin presenterade form inte kan accepteras. Rådet ansåg att utgångspunkten ska vara att det befintliga huset behålls liksom dess fotavtryck. En grönare förgårdsmark kan då skapas, liksom funktioner kopplade till verksamheter i huset, t.ex. en uteservering. Möjligen kan huset byggas på med ett, eventuellt två våningsplan. De befintliga träden på Sörgårdsvägen värnas och de kan då fortsätta att bidra med kvaliteter i gatumiljön. Rådet noterade att den skyddsvärda stora asken får bestämmelsen n1 i plankartan, vilket är positivt för gårdsmiljön. Rådet lyfter ofta frågan om mobilitetslösningar i sina remissyttranden, så även nu. Enligt rådet bör mobilitetsfunktioner som behövs i området kunna placeras inom fastigheten Värsta gård 23 där drivmedelsstationen tidigare inrymdes samt på delar av den idag hårdgjorda förgårdsmarken. Fastigheten skulle lämpa sig väl som ett nav för mobilitetsfunktioner i Spånga centrum.

Handlingar i ärendet

- SR 2024/283-3 Samrådsbrev
- SR 2024/283-2 Planbeskrivning, samråd
- SR 2024/283-4 Plankarta, samråd
- SR 2024/283-5 Trafikutredning
- SR 2024/283-6 Naturvärdesinventering
- SR 2024/283-8 Kulturmiljöanalys och antikvarisk konsekvensutredning
- SR 2024/283-7 Lämplighetsbedömning för markanvändning
- SR 2024/283-9 Dagvattenutredning

§ 5

Operabyggnaden - information om planerad renovering

Upptogs till behandling ärende avseende Kungliga Operan, projektering inför renovering av byggnaden. Lena Stina Andersson, projektledare, SFV, Karin Brofelth, projektägare, SFV samt Anna Carver, antikvarie, SFV.

SR 2025/10

Beslut

Ordförande tackade föredragarna för informationen om planerna för Operans renovering.

Lades ärendet till handlingarna.

Sammanfattning av ärendet

Under sammanträdet 2024-03-18 informerades Skönhetsrådet om planerna för Kungliga Operan och den förstudie som gjorts. I juni 2024 beslutade regeringen att Statens fastighetsverk fick inleda projektering av en renovering av operabyggnaden till en kostnad om 325 miljoner kronor. Statens fastighetsverk har sedan dess arbetat med att lösa flera av de lokalfrågor som inte fått en tillfredsställande lösning i förstudien. Det vidarebearbetade förslaget innebär en mer varsam lösning än den som presenterades i förstudien. Än så länge har projektet inriktats på volymstudier och de olika verksamheternas lokalisering i byggnaden, inte den yttre gestaltningen.

Statens fastighetsverk har begärt planändring hos stadsbyggnadskontoret så att frågan om operabyggnaden och den förändring som byggnaden och då även stadsbilden står inför får demokratisk förankring och genomlysning. Arbetet med en ny detaljplan har nu påbörjats. Skönhetsrådet liksom andra remissinstanser kommer få tillfälle att yttra sig över förslaget när planförslaget går ut på samråd.

§ 6**Rådet: Verksamhetsberättelse 2024**

SR 2025/1

Beslut

Förelåg av kansliet utformat förslag till verksamhetsberättelse vilken antogs som rådets.

Uppdrogs åt kansliet att skicka verksamhetsberättelsen till kommunfullmäktige, revisorer och de institutioner som har representation i rådet.

Handlingar i ärendet

- 1852355 Verksamhetsberättelse 2024

§ 7**Rådet: Ekonomisk verksamhetsberättelse 2024, ILS**

SR 2025/2

Beslut

Förelåg av sekreteraren utformat förslag till ekonomisk verksamhetsberättelse i ILS-systemet vilken antogs som rådets.

Handlingar i ärendet

- 1864029 (Signerad) Ekonomisk verksamhetsberättelse ILS 2024

§ 8**Anmälningar för kännedom****Anmälda handlingar**

- (Signerad) Örby 4:1 (Rangstaplan), granskning, 2013-13851
- Angående synpunkter på Rustmästaren 2. Svar med e-post
- Blodnävan 14 m.fl., underrättelse om antagande, 2023-10309
- (Signerad) Farfarstapplan 2, planärende på granskning, 2021-08631
- (Signerad) Ångtvätten 16 m.fl., planärende på granskning, 2020-11437
- Stockholms stads regler om arvoden m m för kommunala förtroendeuppdrag 2025
- Arvodesbelopp 2025
- Till skönhetsrådet angående Rustmästaren 2
- Upprustning av Tessinparkens entré. Svar med brev
- Arkivfråga om BRF Kungsklippan. Svar med e-post
- (Signerad) Norrmalm 1:131, ljusanordning, Regeringsgatans bro, 2024-09332
- (Signerad) Konserthuset 2, uppförande av ny utvändig trappa, 2024-17476
- (Signerad) Trängkåren 7, yttre ändring av belysning under skärmtak, 2024-12182
- (Signerad) Rustiken 2, planärende på granskning, 2021-05743
- (Signerad) Alexandria 3, processutrustning BECCS, 2024-18531

- (Signerad) Alexandria 3, koldioxidinfångaranläggning BECCS, 2024-18417
- (Signerad) Erland 4, förslag till detaljplan, 2023-14968
- Styckmästaren 1 m.fl. (Slakthusområdet Etapp 4A), meddelande om antagande, 2020-14677
- Spelbomskan 9 m.fl., meddelande om antagande, 2020-08002
- Fråga om målning av hus. Svar med e-post
- (Signerad) Hässelby Villastad 11:25 och 11:26, förslag till detaljplan, 2022-19536
- (Signerad) Spelbomskan 16, fasadrenovering, 2024-06237
- Kantaten 1, 2 och 13, meddelande om antagande, 2022-14601
- Rädda Münchenbryggeriet. Igen! Översänt för kännedom
- Hugin 12, grind uppsatt. Svar med e-post
- Grimsta 1:5, sv om kv Långskeppet, snabba hus i Norra Ängby. Svar med e-post

§ 9

Lågbron 1, förslag till detaljplan, 2022-13322

Återupptogs till behandling ärende bordlagt vid ordinarie sammanträde 2025-01-13 (§17) ang Lågbron 1, förslag till detaljplan, 2022-13322. Sekreteraren redogjorde för ärendet. SR 2024/281

Beslut

Beslöt Skönhetsrådet avstyrka förslag till detaljplan.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

Sammanfattning av ärendet

Planförslaget syftar till att uppföra tre längor med sammanlagt 12 radhus och en fristående byggnad avsedd för café, restaurang, handel eller kultur på fastigheten Lågbron 1 i Långbroparken. Långbroparken anlades i början på 1900-talet som en sjukhuspark. Den föreslagna platsen utgörs idag till stor del av en hårdgjord parkeringsyta där en gång sjukhusets växthus stått. Förutom att förse sjukhuset med livsmedel utgjorde också arbete i växthusen terapi för sjukhusets patienter.

Mot bakgrund av att ett detaljplanarbete initierats för fastigheten Träbron 1, i nära anslutning till Lågbron 1 utan att detta nämns i underlaget för detta planförslag, ansåg Skönhetsrådet att staden inte kan ta ställning till dess att det går att skapa sig en helhetsbild av hur föreslagna radhusbebyggelse kommer påverka parken i sin

helhet. Skönhetsrådet ställde sig frågande till varför inte de båda förslagen kunnat hanteras med gemensam planering.

Vad gäller föreliggande förslag ansåg Skönhetsrådet att radhusbebyggelsen på ett okänsligt sätt tar en plats i hjärtat av den gamla sjukhusparken utan att någon egentlig skönjbar analys av parksituationen finns. De föreslagna radhusen förefaller ha fått en placering utan någon särskild hänsyn tagen till omgivande bebyggelse då de bryter relationen mellan parkens huvudstråk och det tvärgående stråket från delen runt trädgårdsmästarvillan. Radhusens gestaltning, kompakthet och skala passar heller inte med den omgivande institutionsbebyggelsen. Skönhetsrådet ansåg att utvecklingen av en så kulturhistoriskt värdefull miljö som Långbroparken behöver hanteras mer varsamt än att på liten yta, gissningsvis av markpolitiska skäl, tränga in de föreslagna radhusen.

Handlingar i ärendet

- SR 2024/281-7 Samrådsbrev
- SR 2024/281-5 Planbeskrivning, samråd
- SR 2024/281-2 Kulturmiljöutredning
- SR 2024/281-3 Naturvärdesinventering
- SR 2024/281-4 Dagvattenutredning
- SR 2024/281-6 Plankarta samråd

§ 10

Tennisbollen 1 m.fl., förslag till detaljplan, 2022-06316

Återupptogs till behandling ärende bordlagt vid ordinarie sammanträde 2025-01-13 (§18) ang Tennisbollen 1 m.fl., förslag till detaljplan, 2022-06316. Sekreteraren redogjorde för ärendet.

SR 2024/275

Beslut

Beslöt Skönhetsrådet bestämt avstyrka förslag till detaljplan.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

Sammanfattning av ärendet

Planförslaget innebär i huvudsak att Kristinebergs strandpark stympas och till stor del ersätts av en inhägnad 11-spelsplan för fotboll. Parken gestaltades efter en arkitekttävling 2004 av Sydväst arkitektur och landskap och har ännu inte helt byggts ut enligt planerna. Skönhetsrådet fick kännedom om det aktuella planarbetet

2023 och tillskrev då Stadsbyggnadsnämnden med ett kritiskt yttrande.

Bakgrunden till planförslaget är otillfredsställande stadsplanering från stadens sida. På närbelägna Stadshagens IP finns två 11-spelsplaner och en 7-spelsplan. När idrottsplatsen bebyggs kommer en 11-spelsplan att bli husvill. Som en del av gestaltningen av Kristinebergs strandpark finns en 7-spelsplan i parken. I parkområdet finns också en tennishall som saknar planstöd och som ska rivas. I det föreliggande förslaget flyttas en 11-spelsplan till Kristinebergs strandpark, tennisen flyttas till Stadshagens IP och en 7-spelsplan blir husvill. Parken halveras och dess gestaltning spolieras. Hur 7-spelsplanen ska ersättas är en öppen fråga.

Skönhetsrådet konstaterade att den största förloraren blir parken vars ytor krymper kraftigt och vars gestaltning från arkitekttävlingen 2004 helt förbigås. Vid sidan av förlusten av stadsmiljövärden är det ren kapitalförstöring att hantera en av stadens största parkinvesteringar i modern tid på detta sätt. Exploateringen av Stadshagens IP belastar de boende i Hornsberg och Kristineberg genom att deras stadspark tas i anspråk av en inhägnad fotbollsplan som p.g.a. bristande planering blivit ett slags Svarte Petter på Nordvästra Kungsholmen. Skönhetsrådet avstyrkte bestämt att förslaget genomförs.

Handlingar i ärendet

- SR 2024/275-11 Samrådsbrev
- SR 2024/275-12 Planbeskrivning, samråd
- SR 2024/275-2 Kristinebergs bollplan, programhandling
- SR 2024/275-5 Kristinebergs strandpark, programhandling
- SR 2024/275-8 Plankarta del 1, samråd
- SR 2024/275-9 Plankarta del 2, samråd
- SR 2024/275-3 Belysningsberäkningar
- SR 2024/275-4 Dagvattenutredning
- SR 2024/275-6 Mobilitetsutredning
- SR 2024/275-7 Naturvärdesinventering

§ 11 Sekreteraren informerar

Beslut

Förelåg ingen information från sekreteraren.

§ 12
Övriga frågor**Sammanfattning av ärendet**

Önskade ledamot L Reppen information om vad som hänt med planerna för polishusets utbyggnad.

Efter ordförandes önskan om information om planerna på nya mobilitetsdirektiv för Stockholms stad uppdrogs åt sekreteraren att undersöka frågan.

Handläggare
Fredrik Jöngren
Telefon: 08-508 297 69**Till**
Kommunfullmäktige

RÅDET TILL SKYDD FÖR STOCKHOLMS SKÖNHET överlämnar härmed redogörelse för verksamhetsåret 2024

Skönhetsrådets uppdrag från kommunfullmäktige styrs i reglementet (Kfs 2006:23) och innebär att vara rådgivare åt kommunens olika myndigheter, kommittéer, delegationer och utskott i frågor som rör Stockholms stads offentliga konstverk, konstnärligt eller kulturhistoriskt värdefull stadsbild eller kommunens och dess omgivningars övriga skönhets- och naturvärden. Rådet består av tretton ledamöter och ett kansli. Tolv av rådets ledamöter utses av utvalda institutioner och partier och väljs på fyra år av kommunfullmäktige. Den trettonde ledamoten väljer rådet självt.

Sammansättning

Sammansättningen under 2024 har varit följande: Ordförande Inga Varg (utsedd av de övriga), vice ordförande Katarina Borg (Sveriges Arkitekter), ledamöterna Leif Bolter (Kungliga Akademien för de fria konsterna), Elisabet Jermsten (Statens Fastighetsverk), Desirée Johansson (Svenska Naturskyddsföreningens styrelse), Anders Johnson (L), Måns Lönnroth (S), Monica Muro de Santa Cruz (V), Helena Nilsson Lannegren (C), Catharina Nolin (Kungliga Vitterhets- Historie- och Antikvitetsakademien) och Knut Weibull (Samfundet S:t Eriks styrelse) samt fr o m 2024.01.29 John Stenborg (Kungliga Akademien för de fria konsterna) och fr o m 2024.03.11 Laila Reppen (Kungliga Vetenskapsakademiens miljökommitté) vilka fyllt två sedan tidigare vakanta platser. I enlighet med rådets reglemente utsågs i början av mandatperioden tre delegationsgrupper i vilka ledamöterna sammanträder en gång i månaden med uppgift att närmare studera eller förbereda omfattande ärenden.

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

105 35 Stockholm
Telefon
Växel 08-508 290 00
skonhetsradet@stockholm.se
skonhetsradet.stockholm

Skönhetsrådet har haft 10 ordinarie sammanträden och 8 delegationsammansammanträden. Till de ordinarie sammanträdena har, förutom rådets ordinarie ledamöter, även adjungerade kallats: stadsbyggnadsdirektören, stadsarkitekten, stadsträdgårdsmästaren,

bygglovschef och planchef vid stadsbyggnadskontoret, stadsantikvarien samt slottsfogden vid Kungl. Djurgårdens förvaltning. Ledamöterna har dessutom fått ta del av föredragningar i aktuella ärenden av tjänstemän vid kommunala eller statliga förvaltningar, arkitektkontor m.fl.

Under året har 287 ärenden diarieförts av Skönhetsrådets kansli (jmf 2023:286). I huvudsak kan de indelas i planärenden, bygglov samt inkomna skrivelser. Rådet har granskat 37 planärenden i samrådsskede samt 32 i granskningsskede samt behandlat och besvarat 22 bygglovsärenden. De övriga ärendena har inkommit från andra instanser, bl.a. Region Stockholm, Kommunstyrelsen och Norra Innerstadens stadsdelsförvaltning.

Kansli

Vid rådets kansli finns tre heltidsanställda. Sekreterare och kanslichef för Skönhetsrådet har varit Henrik Nerlund. Handläggare Monica Hector, även rådets protokollförare. Susanne Höglin, handläggare/registrator samt kommunikations- och arkivansvarig har sedan januari 2024 varit tjänstledig med Fredrik Jöngren som vikarie.

Kansliet har delegerat rätt till beslut i mindre bygglovsärenden som exempelvis rör fasadbelysning och kulör, enklare detaljplaner samt planärenden i granskningsskede. Kansliet gör även frekventa platsbesök. Dessutom företräder kansliet rådet i olika referens- och samrådsgrupper, till exempel den grupp som utrett den ursprungliga kulören för Stadsbiblioteket inför renoveringen av dess fasad. Sekreteraren sitter även med i juryn som utser årets Stockholmsbyggnad, vilket 2024 blev Erstas nya sjukhus. Kansliet ansvarar för rådets arkiv och kommunikation. Intresserad allmänhet tar ofta kontakt genom telefonsamtal och e-post men rådets arbete följs också på sociala medier.

Verksamhetsåret 2024

När rådet inrättades 1919 ingick det i uppdraget att bevaka stockholmarnas intressen i en snabbt växande stad. Skönhetsrådet har under åren fortsatt att värna livsmiljöerna och kan med sin sammansättning av ledamöter från många discipliner och med skiftande erfarenheter tillföra kunskap till de ärenden rådet behandlar. Rådet har därmed en viktig funktion som kvalitetsgranskande organ. Skönhetsrådet har en i förhållande till andra förvaltningar fri ställning med flera olika möjligheter att agera, t.ex. genom att initiera ärenden, tillskriva

kommunfullmäktige eller ansvariga nämnder i de fall rådet vill uppmärksamma en särskild fråga.

En öppen och demokratisk stad för alla stockholmare
Stadens budget för 2024 hade tre inriktningsmål:

1. Ett Stockholm som håller samman med en stark och jämlik välfärd i hela staden.
2. Ett grönt och fossilfritt Stockholm som leder en rättvis klimatomställning.
3. Ett Stockholm med en stabil och hållbar ekonomi med utbildning, jobb och bostäder för alla.

Rådets arbete rör många av de mål och visioner fullmäktige beslutat om såsom infrastruktur, bostäder, skolor, förskolor, idrottsanläggningar men också miljö- och klimat- samt natur- och kulturfrågor. I första hand fungerar rådet som remissinstans och det är främst i sitt arbete med planfrågor som rådet hanterar dessa sakområden.

Stockholms stad har ett bostadsmål om 140 000 bostäder under perioden 2010-2035. Skönhetsrådet har i sin verksamhet noterat att såväl antalet startade detaljplaner som samråd har minskat kraftigt de senaste åren. De plansamråd Skönhetsrådet yttrade sig över under 2024 innehöll förslag på sammanlagt över 6 100 bostäder, cirka 170 vård- och omsorgslägenheter samt cirka 180 förskoleplatser. De planförslag som rådet tillstyrkt, med eller utan erinran, motsvarar 1680 bostäder. De bedömdes ha planformer, volymer och gestaltning av sådan kvalitet att projekten både kan skapa goda boendemiljöer och bli bra tillägg i stadsmiljön. Rådet har inte helt avstyrkt något förslag till detaljplan under 2024. I planärenden, motsvarande nästan 4 200 bostäder, såg rådet stor potential för ny bebyggelse men att planförslagen krävde kraftig omarbetning, vilket fått rådet att avstyrka planförslagen i sin föreliggande utformning. Förslagen bedömdes problematiska exempelvis på grund att bostadsmiljön inte skulle få tillräckligt goda kvaliteter, att värdefull naturmark exploaterades eller att staden i förslagen inte tog tillvara möjligheten att skapa noder mellan befintliga bostadsområden och stadsdelar.

Till rådets verksamhet hör också att genom ett årligt större seminarium öka kunskaperna över förvaltningsgränserna om stadsbyggnad och stadsmiljöfrågor. Seminariet 2024 hade rubriken "Bilderna av Stockholms utveckling - Vad händer med den offentliga stadsbyggnadsdebatten?" och deltagarna fick genom de inbjudna talarna kortare föredrag och panelsamtal om lokal

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

10535 Stockholm
Telefon
Växel 08-50829000
fredrik.jongren@stockholm.se
stockholm.se/skonhetsradet

nyhetsjournalistik, arkitekturbevakningen i Stockholm, hur vi påverkas av medier och framtidens stockholmsbevakning.

Detaljplaner, bygglov och övriga remisser

Under året har Skönhetsrådet yttrat sig över 37 förslag till detaljplaner.

Skönhetsrådet har under året påtalat vikten av att staden i sin planering behöver ta större, samlade grepp vid detaljplaneringen för att underlätta för mer effektiva mobilitets- och parkeringslösningar och på så sätt främja ett mer klimatsmart levnadssätt och behålla sammanhållen grönstruktur. I flera ärenden konstaterade rådet att detaljplaneförslag istället landat i lösningar med underbyggda innergårdar, vilket är en dyr lösning som dessutom försämrar möjligheten till gröna och väl gestaltade gårdar. Goda exempel, där större grepp har tagits är planförslagen för Wienerbrödet 1 m.fl. i centrala Sköndal och Fröjel 12 i Beckomberga.

Wienerbrödet 1 m.fl., centrala Sköndal

Förslaget till detaljplan syftar till att utveckla Sköndals centrum med bland annat bostäder, verksamhetslokaler, förskola och ett mobilitetshus. Ett nytt huvudecykelsstråk tillskapas och framkomlighet för kollektivtrafik förbättras. Planen ska vidare bidra till att tydliggöra och stärka kopplingarna mellan Sköndals centrum och den tillkommande bebyggelsen inom programområdet för Stora Sköndal. Intill befintlig centrumanläggning föreslås ett högt hus som ska utgöra en orienteringspunkt i området. Skönhetsrådet uppskattade att stadsbyggnadskontoret tagit ett samlat grepp för hela området, så att alla projekt presenterats i sitt sammanhang och inte uppdelat i flera enskilda detaljplaner. Ett sådant helhetsgrepp med en större detaljplan underlättar för att säkerställa sammanhängande grönstruktur och att få med ett mobilitetshus i planeringen, vilket rådet ansåg vara mycket positivt. Likaså uppskattade rådet förslaget med en förskolebyggnad med arkitektoniska ambitioner, vilket i Stockholm numera sällan förekommer för nya byggnader för sådan verksamhet.

Fröjel 12, Beckomberga

Planförslaget, som avser fastigheten Fröjel 12 i Beckomberga, syftade till att pröva möjligheten att bygga nya bostäder i form av flerbostadshus. Förslaget omfattade cirka 180 lägenheter fördelade på nio punkthus i fem våningar. Den nya bebyggelsen, som i volym och gestaltning ska ansluta till den befintliga i planområdets närhet, placeras främst på befintliga ytor för markparkering. Mellan husen planeras gröna gårdar som knyter an till den omkringliggande

grönskan i området. Samtliga parkeringar som bebyggs kommer att ersättas enligt gällande avtal, främst i det mobilitetshus som ingår i planförslaget, men även i garagelösningar samt kantparkering. Skönhetsrådet ställde sig positivt till anslaget i planförslaget: ny bostadsbebyggelse som kompletterar områdets redan befintliga och där skala och gestaltning i stället för att forma en ny årsring utformas med utgångspunkt från intilliggande bostadshus. De gestaltungsprinciper som presenterades och de byggnadshöjder som föreslogs hade rådet således ingen erinran emot. Rådet såg det också som mycket positivt att planförslaget innehöll ett mobilitetshus, en funktion som rådet ofta efterlyser i sina remissyttranden över planärenden. En gemensam anläggning för bostadsområdet innebär möjlighet att minska, och i bästa fall helt undvika, garagelösningar under enskilda kvarter eller byggnader.

Farsta 2:1 m.fl. vid Filipstadsbacken

Ett av de större detaljplaneförslag som rådet yttrade sig om under året och som är ett exempel på detaljplan där man inte i tillräcklig mån tagit ett samlat grepp i parkeringsfrågan och där därför parkmark tas i anspråk är planen för del av Farsta 2:1 m.fl. vid Filipstadsbacken. Planförslaget syftade till att möjliggöra ca 710 bostäder, en förskola, lokaler för centrumändamål, park, natur och gata på platser som idag nyttjas som park, parkering och gata. Planen ska stärka och möjliggöra för en utveckling av de offentliga rummen samt bidra till ökad framkomlighet för gående och cyklister. Skönhetsrådet ansåg att planförslaget som helhet hade många positiva inslag. I huvudsak ansåg rådet att den föreslagna bebyggelsen möter områdets topografi och att kopplingarna till närområdet var väl genomförda. Rådet såg dock ett behov av omarbetning av planförslaget i flera delar. I underlaget beskrevs att den planerade bebyggelsen ska utgöra ett samtida tillägg av Farstas karaktäristiska stadsbyggnadsstil ”hus i park”. Förslaget för den nya bebyggelsen följer dock inte intentionen särskilt väl då flertalet av de nya byggnaderna får underbyggda garage som tillåts tränga in i intilliggande mark eller hus som sammankopplas med volymer innehållande garage, förskola mm. De föreslagna byggnaderna ”landar” således inte var för sig i befintlig marksituation varför syftet att upprätthålla stadsbyggnadsidealet ”hus i park” inte fullföljs. Rådet var vidare kritiskt till att förslaget inte rymmer mobilitetshus utan att parkeringsfrågan lösts inom respektive delområde. Resultatet av detta blir stora och kostnadsdrivande ingrepp i marken, underbyggda gårdar med begränsade vistelsekvaliteter och bristande kvaliteter i stadsmiljön när höga socklar med in/utfarter till garagen blir det som möter blicken. I ett av kvarteren planeras en bilhiss för att garaget ska kunna nås. Även

detta torde vara kostnadsdrivande och i längden utmanande att förvalta och sköta. Än mer kommer upplevelsen av Klippbacken ifrån parken påverkas av de nya bostadshus som planeras på Filipstadsbackens västra sida. Marken är delvis otillgänglig men det betyder inte att den inte har stort värde för Klippbacken som helhet. Topografin och grönskan gör att parkrummet definieras och skiljer den åt från bebyggelsen. Terrängen med berg i dagen är en spännande och utvecklande miljö för barn att leka i.

Skönhetsrådet vill vidare lyfta fram två förslag till detaljplaner som behandlats under året där kulturhistoriskt värdefulla miljöer förvanskas. Det ena rör en ombyggnad av entrén till Folkets hus och det andra rör överbyggnad av innergårdarna i Konstfacks tidigare lokaler på Gärdet.

Barnhuset 26 (Folkets hus), Norrmalm

Folkets Hus är en byggnad som måste hanteras med varlighet så att inte dess stora arkitektoniska och kulturhistoriska värden förvanskas. Enligt rådets uppfattning innebar den förändring av entrépartiet som planförslaget skulle möjliggöra en förvanskning av byggnaden och hela gestaltningsidén som syftade till att skapa en öppen, rymlig och välkomnande entré med plats både för besökare och förbipasserande. Med planens förslag minskas takhöjden och den rymd som arkitekten Sven Markelius genom sin gestaltning skapat försvinner. Syftet bakom den önskade förändringen är, enligt planbeskrivningen, en önskan om förbättrad tillgänglighet och besöksflöde samt en mer transparent bottenvåning. Skönhetsrådet motsatte sig bestämt den del av planförslaget som avser ett utflyttat entréparti. Behöver tillgängligheten till byggnaden förbättras måste det kunna göras utan att byggnadens stora kulturhistoriska värden förvanskas.

Tre Vapen 2 (före detta Konstfack), Gärdet

Bebyggelsen på fastigheten Tre Vapen 2 uppfördes 1956-59 efter ritningar av arkitekterna Gösta Åberg och Tage Hertzell för Konstfackskolan (nuvarande Konstfack). Byggnaderna, uppförda i tre eller fyra våningar, är placerade runt mellanliggande gårdar. Arkitekturen är utpräglad modernistisk och fasaderna av en typ av Curtain wall, utvändigt uppbyggd med eloxerade aluminiumprofiler, härdat svart fasadglas samt klarglas. Fasader vid trapphus utfördes av mörkrött beklädnadstegel. Gårdarna är hårdgjorda med mindre planteringsytor. På gårdarna finns sedan 2008 konstverket Puzzled av Ann Sofi Sidén. Förgårdsmarken som omger byggnaderna består delvis av planteringar, gräsytor och planterade träd. De öppna gårdarna är en mycket viktig del av

anläggningens gestaltning och det är därför, enligt rådet, inte möjligt att acceptera att två av dessa gårdar omvandlas till inomhusmiljöer. Rådet fann således att den delen av planförslaget står i strid med planförslagets mycket omfattande bestämmelser för att skydda byggnaderna från förvanskande och ovarsamma förändringar.

Bygglov

Skönhetsrådet har endast remitterats ett fåtal bygglov under året, de flesta av dessa har hanterats av kansliet på delegation. Ett ärende som rådet hanterat var nybyggnaden av ett flerbostadshus på fastigheten Fågelbärsträdet 12 på John Ericssonsgatan på Kungsholmen. 2019 avstyrkte rådet ett rivningslov för byggnaden, som sedan kom att beviljas efter en juridisk process. Anledningen till rivningslovet var att byggnadens stomme bestod av aluminatcement, vilket med tiden blir poröst och får sämre hållfasthet. Skönhetsrådet ser i och med detta prejudicerande fall att risken finns att flera byggnader från samma period kommer rivas och att det kan få stora effekter på stadsbilden vid Norr Mälärstrand och andra områden med samtida bebyggelse.

Fågelbärsträdet 12

Den föreslagna nybyggnaden ligger helt inom den befintligas volym. I förslaget argumenteras för två avvikelser mot gällande detaljplan: dels att höjden ska tillåtas samma som befintligt och att våningshöjderna i byggnaden ska minskas så att ett ytterligare våningsplan ska kunna inrymmas i den befintliga volymen. Den föreslagna byggnaden gestaltas med burspråk och uppglasade partier med grunda balkonger i totalt fyra försteraxlar mot gata och burspråk, djupare balkonger och fönster i sammantaget sex fönsteraxlar mot parksidan. Fasaden föreslås putsas i en beige kulör med en bottenvåning täckt i natursten med trädetaljer.

Skönhetsrådet ansåg att den föreslagna byggnaden inte svarar upp mot de förväntningar som det unika läget kräver i Pontonjärområdet, mellan arkitekt Sven Markelius byggnadsmminnesmärkta kollektivhus och arkitekt Björn Hedvalls frontbyggnad mot Norrmälärstrand. Rådet fann det riktigt att återuppbygga hela volymen och därmed tillåta en av två föreslagna avvikelserna, men däremot inte att medge en lägre bjälklagshöjd och därmed ett ytterligare våningsplan. Denna förändring ger byggnaden klumpiga proportioner och trycker ned bottenvåningen i relation till de kringliggande husen som har en vertikal riktning. Att ta tag i och mäta sig med Kollektivhusets horisontalitet är inte ett lyckat grepp. Den aktuella byggnadens arkitektur bör inte vara de stora gesternas utan snarare ha en nedtonad elegans mellan två mer

framträdande byggnader. Bottenvåningen bör även den vara i puts, med en möjlig lägre sockel i natursten. Helt stenkädda bottenvåningar finns inte på sidogatorna till Norrmälarstrand utan endast på huvudgatan. Denna dignitetsskillnad är genomtänkt i området och bör bestå. Mot parken är det möjligt med balkonger, men glasytorna bör minskas och anpassas till den omgivande funktionalistiska arkitekturen. Detta gäller även smidesräcken, som i förslaget fått överläggare som uppfattas som tillagda i efterhand. Avslutningsvis ansåg rådet att taket bör hållas fritt från takfönster samt att fönster och fasadkulör inte är övertygande utan att de måste bearbetas och tydligare ta sin utgångspunkt från paletten i den omgivande bebyggelsen. De överstora fönstren, en extra våning och avvikande sockelmaterial samverkar på ett negativt sätt för helhetsupplevelsen mot gatan.

Övriga remisser

Skönhetsrådet har yttrat sig över ett antal övriga remisser under 2024. Bland annat behandlades remissen för nya *Riktlinjer för markanvisning i Stockholms stad*. I förslaget beskrivs att markanvisning ska göras i en enhetlig mall genom antingen Jämförelseförfarande på stadens initiativ, Direktanvisning och Anbud på pris. Verkligt nytt i riktlinjerna är inriktningen att ”staden i ökad utsträckning ska markanvisa i senare skeden av detaljplaneprocessen”. Detta ansåg rådet vara dokumentets mest centrala mening och den bör med än större tydlighet genomsyra riktlinjerna. Skönhetsrådet ställde sig mycket positivt till en inriktning mot en proaktiv markpolitik där staden återtar planeringsinitiativet och åsidosätter den s.k. Stockholmsmodellen. Detta kräver en större förändring av stadens planeringsprocess som innebär att staden först planerar och sedan säljer/upplåter marken. En sådan ordning har länge efterfrågats från Skönhetsrådets sida. Rådet har tidigare sänt skrivelse till kommunfullmäktige med denna innebörd. Skönhetsrådet ansåg att staden omedelbart bör ge stadsplaneringen de budgetförutsättningar som en rättvänd planeringsprocess kräver, inte minst genom egen finansiering av erforderlig kompetens i tidigt skede. Detta innebär att staden tar planrisken samtidigt som markvärdesstegring behålls och marken därmed blir värdefullare då den säljs/upplåts. Staden bör också snarast samordna exploateringskontoret och stadsbyggnadskontoret så att dessa kan finna de nya nära samarbetsformer som nyordningen kräver. Rådet ville understryka att en så betydande förändring bör genomföras under en lågkonjunktur som dagens för att kunna ge full utveckling när ekonomin är i ett uppåtgående läge.

Skönhetsrådet yttrade sig även över förslaget till *Miljöprogram 2030* och fokuserade där på en kraftfull minskning av rivningar, ett utvecklat återbruk, aktivt arbete med mobilitet och ett värnande av biologisk mångfald som prioriterade områden. Återbruk och förändrad användning av byggnader pekas i miljöprogrammet ut som en viktig faktor för att nå en halverad klimatpåverkan. För att klara detta behöver staden framgent verka för att fullt funktionsdugliga byggnader inte rivs annat än i undantagsfall. Skönhetsrådet ansåg att staden idag är för tillmötesgående mot exploitörer rörande detta. Staden ska formulera skarpare och tydligare krav på återanvändning av byggnader och material. Staden behöver vidare arbeta mer aktivt med sänkta hastigheter, delningstjänster och parkering. Genom att använda kloka mobilitetslösningar kan trafikens klimat- och miljöpåverkan minska. Stadsutvecklingen behöver inriktas på att sätta hållbara transportsystem och alternativa färd sätt i fokus. Trafiken genererar buller, utsläpp och trängsel och påverkar även stadsutvecklingspotentialen. Dagens p-tal är för höga och leder till att staden inte använder marken effektivt. Skönhetsrådet ansåg att det är bra att skötselåtgärder och kompensationsåtgärder lyfts när det gäller att bevara och skapa biologisk mångfald och grönska. I programmet beskrivs vegetationens och markens betydelse för kolinlagring. Viktigt är att komma ihåg tidsaspekten: att lagra in koldioxid med nyplantering av träd tar lång tid. En betydligt snabbare lösning är, när det är möjligt, att förhindra förlust av inlagrad kol genom att låta befintliga träd stå kvar.

Motioner

Rådet remitterades fyra motioner under året. Motionen om att genomföra en översyn av Stockholms äldre detaljplaner ansåg Skönhetsrådet berör en för Stockholm viktig problematik gällande okänsliga förändringar, rivningar och hårdgörande i äldre stadsdelar som till sin karaktär har mycket utsparat grönska och i huvudsak enfamiljsbostäder. Som rådet såg det är den inledande enskilt viktigaste åtgärden för staden att bredda kunskapsunderlaget gällande dessa stadsdelar. En rimlig början är därför att tillföra medel så att alla dessa stadsdelar kan bli kulturhistoriskt inventerade. Ett andra viktigt steg bör vara att inventera de trädgårdshistoriska värdena. Dessa värden, som ursprungligen ofta varit stora, är inte hittills inventerade av Stadsmuseet. Genom en sådan inventering skapas en bättre bild av dagsläget och värdefulla träd och andra delar av trädgårdsanläggningar kan hindras att förstöras vid exempelvis hårdgörande. Ett tredje steg kan vara att utreda planfrågan. Skönhetsrådet har tidigare föreslagit att detta i

kulturhistoriskt intressanta områden kan göras i form av en tilläggsplan som klargör den ofta springande punkten – antalet familjer per fastighet. Ursprungligen var detta en bestämmelse som fanns i tomträttsavtalet, men som försvunnit vid friköp.

Inkomna skrivelser från privatpersoner

Skönhetsrådet får fortlöpande synpunkter från allmänheten på pågående planärenden, aktuella byggprojekt och företeelser som på olika sätt påverkar stadsrummet. Intresset för stadens skönhetsvärden liksom önskan om delaktighet i stadsbyggnadsfrågor är påtagligt. Skönhetsrådet tog emot frågor i vitt skilda frågor t.ex. om olovliga tillbyggnader, exploatering i villaområden, störande reklamskyltar, fasadbelysning samt skötsel och upprustning av stadens parker.

Ekonomi

Tkr	Budget 2024	Bokslut 2024	Över- /underskott
Kostnader	3350	3389	-39
Intäkter	0	0	0
Netto	3350	3389	-39

Ekonomisk analys

Skönhetsrådet har under året förbrukat 101% av anslagna medel för verksamheten, med ett litet underskott i relation till budget.

Underskottet har uppkommit p.g.a. ett svårbedömt allmänt ökat kostnadsläge under året. Den ekonomiska situationen har stämts av med Stadsledningskontorets ledning och ekonomichef.

Bedömningen är att budgeten kommer hållas under 2025, bl.a. p.g.a. ett lägre PO-pålägg 2025 än 2024.

Budgeterade medel, tilldelade som del av Stadsledningskontorets anslag, medger endast utgifter för löner, arvoden och daglig drift av kanslifunktionen exkluderat hyra och kostnad för den administration som erhålls genom Stadsledningskontorets administrativa avdelning. Rådet debiterar inte sitt arbete och har därför inga intäkter. Rådet genomförde sin sommarutflykt med middag som brukligt. Det årliga seminariet genomfördes dock som halvdagsaktivitet av ekonomiska skäl. Personallönekostnaderna har efter årets löneöversyn räknats upp.

Digitala signaturer

Detta dokument har signerats digitalt av följande personer

Sida 21 (21)

Namn	Datum
Magnus Henrik Erkki,Nerlund	2025-01-21
Inga Margareta,Varg	2025-01-21

Digitala signaturer

Detta dokument har signerats digitalt av följande personer

Namn	Datum
Inga Margareta,Varg	2025-01-23
Maria Katarina,Borg	2025-01-23
Monica Christina,Hector	2025-01-23
Magnus Henrik Erkki,Nerlund	2025-01-23